

Wykaz proboszczów dekanatu podlaskiego z 1788 roku

Wobec niewielkiej ilości źródeł do dziejów podlaskich parafii prawosławnych szczególnego znaczenia nabierają dokumenty powstałe w wyniku ich wizytacji bądź zestawienia wykonane dla potrzeb wewnętrznych Cerkwi. Brak takiej dokumentacji dla XVI w. przyczynia się do większego wykorzystania danych z okresu późniejszego, kiedy parafie przeszły na unię. Spisy sporządzone przez duchownych unickich ukazują najczęściej stan parafii w roku powstania dokumentu. W Kościele unickim dziekani często składali ordynariuszom swoich diecezji zestawienia stanu duchowieństwa i wiernych na podległym ich jurysdykcji terenie. Zawierały one wykazy miejscowości z cerkwiami parafialnymi, aktualne dane o ich proboszczach, wielkości uposażenia kleru, ilości należących do parafii miejscowości i wiernych. Często przy tego typu informacjach zawarta była charakterystyka duchowieństwa parafialnego. Takie zestawienia, przesyłane do kurii biskupiej, pozwalały na sporządzanie zestawień sumarycznych i lepszą orientację w stanie parafii i umiejętnościach kleru.

Zestawienia unickich dziekanów są bardzo użyteczne w badaniach nad dziejami Cerkwi prawosławnej. Parafie unickie powstały bowiem na bazie uprzednio istniejących parafii prawosławnych. Parafie Kościoła wschodniego w Surażu, Knyszynie czy Boguszewie funkcjonowały nieprzerwanie od początków XVI w. Przy zmianie wyznania najczęściej pozostawiano dawne wezwanie świątyni. Zachowane było uposażenia ziemskie kleru. Radykalnie nie zmieniała się również ilość wiernych.

Sumariusz Ichmościow Xięży Dekanatu Podlaskiego z wyrażeniem Osób, Mieysc, Przymiotow, Gruntow, Przydatkow, Sianożęci, Parafy przezemnie niżej wyrażonego Dziekana spisany Roku 1788 Mca Junia Dnia 28¹ należy

¹ *Sumariusz...* jest przechowywany w Centralnym Państwowym Archiwum Historycznym Rosji w Petersburgu, w dziale Kancelarii grecko-unickich metropolitów.

do tej kategorii źródeł. Jego autorem był dziekan podlaski, ksiądz Bazyli Guttorski. *Sumariusz...* obejmuje informacje o 19 unickich parafiach dekanatu podlaskiego i ich proboszczach. Spotykamy tu nazwiska rodów, które do 1838 r. występują w wykazach duchowieństwa unickiego, a po tej dacie w wykazie duchowieństwa Cerkwi prawosławnej. Na przykład potomkowie proboszcza parafii Dobrawoda ks. Jerzego Kaczanowskiego występują jako duchowni unicy w Jurowlanach w latach 1818-1839. Po 1839 r. ks. Antoni Kaczanowski występuje jako proboszcz prawosławny w tej samej parafii². *Sumariusz...* daje więc możliwość badania procesów zachodzących w parafiach Kościoła wschodniego zarówno przed, jak i po 1788 r. Źródło informuje o aktualnych opiekunach (kolatorach) cerkwi i ich pozycji społecznej oraz ukazuje zjawisko przechodzenia unitów na obrządek łaciński (parafia Boguśzewo). *Sumariusz...* zawiera też jedne z najstarszych informacji o cerkwiach białostockich.

Prezentowane źródło historyczne może posłużyć do wielu badań tematycznych. *Sumariusz...* wzbogaca naszą wiedzę o dziejach niektórych podlaskich parafii Kościoła wschodniego, o ich duchowieństwie i wiernych. Może też być wykorzystany w badaniach genealogicznych i biograficznych społeczeństwa Podlasia.

**Antoni Mironowicz
(Białystok)**

² Ks. G. Sosna, *Wykaz hierarchii i kleru parafialnego oraz opiekunów cerkiewnych Kościoła prawosławnego na Białostocczyźnie w latach 1839-1986*, Białystok 1986, s. 42.

***Sumariusz Ichmościów Xięży Dekanatu Podlaskiego z wyrażeniem
Osob, Mieysc, Przymiotow, Gruntow, Przydatkow, Sianożęci, Parafy prze-
zemnie niżey wyrażonego Dziekana spisany Roku 1788 Mca Junia Dnia 28***

Wieś Ciecierówka¹

Cerkiew pod Tytułem Protekcyi Panny Maryi w Kollacyi W. Im. Pana Giedroycia², vice kommandanta Brygady Przy tey Cerkwi jest Aktualnym Parochem W.X. Pawel Sacewicz, trzeżwy, przykładny w Kazusach umiejętności. Gruntu ma fundu-

¹ Ciecierówka, wieś w pow. grodzieńskim, majątność książąt Giedrojców. W 1802 r. Ciecierówkę nabył od Giedrojców Józef Kossakowski, łowczy Wielkiego Księstwa Litewskiego; kolejnym właścicielem był hrabia Stanisław Kossakowski. Zob. *Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, t. I, Warszawa 1880, s. 682.

² Romuald Tadeusz Giedroyc (1750-1824), generał wojska polskiego. Pochodził z rodziny kniaziowskiej herbu Hippocentaurus. Brał udział w konfederacji barskiej. W 1778 r. był wicekomendantem brygady huzarów. W 1784 r. posłował na sejm grodzieński. Brał udział w powstaniu kościuszkowskim i w pracach Rady Najwyższej Rządowej w Wilnie oraz w kampanii napoleońskiej. Zmarł w 1824 r. Zob. *Polski Słownik Biograficzny* (dalej: *PSB*), t. VII, Kraków 1958, s. 432-433.

szowego pultory włóki³ na trzy zmiany. Płos trzy z trzema przydatkami, i tam włókę jedną, ogrody y Sianożęci około niego, y Diak z Placem nadanym. Parafij Wsiow 4, Domow 94, Męszczyzn zdolnych do spowiedzi 192, Niezdolnych 36, Niewiast zdolnych do spowiedzi 215, Niezdolnych 45.

Wieś Dobrowoda⁴

Cerkiew pod Tytułem Wniebowzięcia Panny Maryi, w kollacyi. I.W.Im. Pana Tyszkiewicza, Hetmana Polnego W.X Litt.⁵ Przy tey Cerkwi jest Aktualnym Parochem W.X. Jerzy Kaczanowski, Przykładny, y w Kazusach umiejętny. Gruntu ma funduszowego włók 5 na trzy zmiany, Grunta niektóre u poddanego Dwór zabrał, sianożenci ma podostatku, pomiędzy Puszcza Dwórna, Funduszu niema, Parafij, Wsiow 6, Domow 167, Męszczyzn zdolnych do spowiedzi 328, Niezdolnych 54, Niewiast zdolnych do spowiedzi 401, Niezdolnych 62.

Miasteczko Jałówka⁶

Cerkiew pod Tytułem Podwyższenia S. Krzyża, Fundacyi Nay. Jaśniejszych Regnatów, w kollacyi ad praesens, W.Im. Pana Michała Bułharyna⁷, Pisarza Ziemi Wołkow[yjskiej], starosty Jałowskiego. Przy tey Cerkwi jest Aktualnym Parochem. W.X. Józef Krasowski, trzeźwy, stateczny, y Kazusow dosyć czytaiący, który y Łacinskie Szkoły traktował. Gruntu ma Funduszowego blisko włók dziewięciu, w jednym obrembie. Plac, na którym y Cmentarz. Takoz w Szymbach włók dwie, sianożenci wszystkiey na For osiem, Parafij w osiemnastu Wioskach, znajduje się Domow 146. Męszczyzn zdolnych do spowiedzi 456, Niezdolnych 121, Niewiast zdolnych do spowiedzi 506, Niezdolnych 201.

Miasteczko Gródek⁸

Cerkiew pod Tytułem Narodzenia Panny Maryi, Fundacyi Starożytney J.O.M. Chodkiewiczow⁹, w kollacyi ad praesens I.W.W. Potockich, Przy tey Cerkwi jest

³ Włoka, jednostka miary równa 30 morgom, 90 sznurom lub 9 000 prętom. W systemie nowopolskim 16,8 ha.

⁴ Dobrowoda (obecnie: Dobrywoda), wieś w dawnym pow. wołkowyskim.

⁵ Ludwik Tyszkiewicz, od 1780 r. hetman polny litewski. Zob. K. Niesiecki, *Herbarz Polski*, t. IX, Lipsk 1842, s. 184.

⁶ Jałówka, miasteczko w dawnym pow. wołkowyskim ufundowane przez królową Bonę w 1545 r. Sejm warszawski w latach 1773-1775 nadał miasteczko Michałowi Bułharynowiczowi, pisarzowi ziemskiemu i posłowi wołkowyskiemu. *Słownik...*, t. III, s. 388.

⁷ Michał Bułharyn, syn miecznika wołkowyskiego Floriana Bułharynowa, od 1769 r. pisarz ziemi wołkowyskiej, a od 1775 r. starosta jałowski. Zob. A. Boniecki, *Herbarz Polski*, t. II, s. 249-250.

⁸ Gródek, miasteczko nad rzeką Supraśl. W 1497 r. Aleksander Chodkiewicz założył gród, a w roku następnym prawosławny monaster. Po Chodkiewiczach Gródek w XVII w. przeszedł w ręce rodziny Potockich. *Słownik...*, t. U, s. 817.

⁹ Fundatorem był Aleksander Chodkiewicz (1457-1549), wojewoda nowogrodzki, starosta brzeski. Zob. *PSB*, t. III, s. 359.

Aktualnym Parochem W.X. Michał Zakrzewski Instygator¹⁰, trzeźwy, w Kazusach at cumque. Gruntu ma Funduszowego w Szadzownicach Włók Sześć na dwie zmiany, a trzy włoki ciąglego, w jedną zmianę, z zaroślami, sianozęziami y Placow trzy. Dziesięcina idzie snopami co Rok. Parafij Wsiow 22, Domow 304, Męszczyzn zdolnych do Spowiedzi 945, Niezdolnych 309. Niewiast zdolnych do spowiedzi 1 025, Niezdolnych 409.

Wieś Nowawola¹¹

Cerkiew pod Tytułem Narodzenia Panny Maryi, Fundacyi y Kollacyi 1.00.X. Radziwiłłow¹². Przy niey jest Aktualnym Parochem W.X. Paweł Hereminowicz, przykładny, w Kazusach ut cumque. Gruntu ma Funduszowego włokę jedną na trzy zmiany y Morgow siedem, i te Legacyinego Gruntu. Morgow dwa, z Syпки ziarnem gotowanym, alias Dziesienciny, co Rok Żyta, Szankow¹³ Dwanaście. Parafij wsiów 5, Domow 195, Męszczyzn zdolnych do Spowiedzi 332, Niezdolnych 60. Niewiast zdolnych do spowiedzi 340, Niezdolnych 53.

Wieś Topolany¹⁴

Cerkiew pod Tytułem Przemienienia Pańskiego, Fundacyi y kollacyi 1.00.X Radziwiłłow. Przy której jest Administratorem W.X. Jan Ludkiewicz, trzeźwy w Kazusach ponierny. Gruntu ma Funduszowego włokę jedną na trzy zmiany, Mógów 5. Puszcza wolna y z sypki, ziarnem gotowym, czyli dziesięciny, co Rok żyta Pultora Szanka. Parafij Wieś 1, w której Domow 23, Męszczyzn zdolnych do spowiedzi 36, Niezdolnych 14. Niewiast zdolnych do spowiedzi 40, Niezdolnych [tu brak].

Wieś Potoka¹⁵

Cerkiew pod Tytułem Świętego Jerzego Męczennika, Fundacyi y kollacyi 1.00. Xiążąt Radziwiłłow. Przy niey jest Aktualnym Parochem W.X. Michał Heremino-

¹⁰ Instygator, oskarżyciel publiczny, występujący w przypadkach wyrządzenia szkody finansowej skarbowi królewskiemu przez działalność urzędniczą, a także w sprawach o przywrócenie własności królewskiej i w sprawach karnych, np. o obrazę majestatu.

¹¹ Nowawola (obecnie: Nowa Wola), wieś w pow. sokólskim z dworem zburzonym w 1863 r. *Słownik...*, t. W, s. 213.

¹² Kolatorami cerkwi podlaskich byli Radziwiłłowie, wywodzący się od księcia Michała, wojewody wileńskiego, hetmana polnego litewskiego i jego potomkowie. K. Niesiec – ki, dz. cyt., t. VIII, s. 80–81.

¹³ Sznak, jednostka wagi.

¹⁴ Cerkiew została ufundowana w 1730 r. przez hetmana Wielkiego Księstwa Litewskiego, wojewodę wileńskiego Michała Radziwiłła (zm. w 1765 r). Zob. A. Mironowicz, *Piatienka*, „Cerkownyj Wiestnik”, 1994, nr 5, s. 10–11. Administratorem wsi Topolany w 1784 r. dożyłotnio był P. Samacki.

¹⁵ Potoka, wieś cerkiewna powstała w końcu XVII w. *Słownik...*, t. VIII, s. 871. Cerkiew w Potoce była ufundowana w 1707 r. przez Radziwiłłów. Dokument fundacyjny podpisał 24 czerwca 1707 r. Władysław Klemens Michałowski, administrator dóbr Radziwiłłowskich w Zabłudowie. Zob. *Kopie Akt Dokumentu Cerkwi Potockiej służącego. Wypisy z Archiwum Państwowego w Wilnie*, nr 6559, k. 751–752. Wypisy znajdują się w Archiwum parafialnym w Topolanach. Drugą cerkiew w Potoce ufundował w 1760 r. Hieronim Radziwiłł. Zob. *Sudby prawosławija w swiazi s istorijeju łatinstwa i unii w Grodniejskoj Gubernii w XIX stoletii (1794–1900)*, Grodno 1903, s. 213.

wiecz, stateczny, w Kazusach ćwiczony. Gruntu ma funduszowego włók dwie na trzy zmiany, z których y na Diaka Czwerę jedną y na dodatki do tych włók, do tej Cerkwi kaplica Folwarki zwana, gdzie nic nie ma oprócz Festu jednego S. Praxedy Męczenniczki¹⁶. Parafij Wsiow 3, Domow 68, Męszczyzn zdolnych do spowiedzi 131, Niezdolnych 73. Niewiast zdolnych 112. Niezdolnych [tu brak].

Wieś Trościanica¹⁷

Cerkiew pod Tytułem Świętych Apostolow Piotra y Pawła. Fundacyi NajJaśnicszych Regnantow w kollacyi ad praesens I.O. Xiężney Branickiey¹⁸, Hetmanowcy. Wielkiey Koronney. Starosciney Bielskiey. Przy tej Cerkwi jest Aktualnym Parochem W.X. Paweł Bielawski, trzeźwy, przykładny, w Kazusach niezgorszy. Gruntu ma Funduszowego włók dwie na trzy zmiany. Parafij wsiow 5. Domow 204. Męszczyzn zdolnych do spowiedzi 306, Niezdolnych 82. Niewiast zdolnych 228, Niezdolnych 65.

Wieś Puchły¹⁹

Cerkiew pod Tytułem Protekcyi Panny Maryi Fundacyi y Kollacyi W.Im. Pana Jaruzelskiego²⁰, Stolnika Ziemi Bielskiej. Przy tej Cerkwi jest Aktualnym Parochem, W.X. Alexander Zankiewicz, trzeźwy, stateczny, przykładnie Chwały Boskiej pilnujący, w Kazusach pomieniony, Gruntu ma Funduszowego puł trzeci włóki na trzy zmiany, I tem puł włóki Legacyiny Szlachecki. Parafij Wsiow 4. Domow 185. Męszczyzn zdolnych do spowiedzi 276, Niezdolnych 59, Niewiast zdolnych do spowiedzi 291, Niezdolnych 68.

Wieś Ryboły²¹

Cerkiew pod Tytułem Świętych Bezsrębnikow Kozmy y Damiana, Fundacyi NajJaśniejszych Regnantow, w kollacyi od praesens I.O. Xiężny Branickiey Hetmanowey Wielkiey Koronney²². Przy tej Cerkwi jest Aktualnym Parochem W.X. Michał Żolcewicz, trzeźwy, w Kazusach mierny. Gruntu ma Funduszowego, włók dwie na trzy zmiany, przydatku, we trzy zmiany, po zagonów dwadziescia, item morg I y zagonow 10 z Sianożenciami. Gruntu Legacyinego, włóka jedna. Sumy Legacyiney, na Wsi Rybołach 173 złotych, y groszy 5, za które każdy kaplan Rybołowski co miesiąc Msza S. jedna odprawić jest obligowany. Parafij Wsiow 4. Do-

¹⁶ Kaplica pod wezwaniem św. Paraskiewy została ufundowana w 1710 r. przez mieszkańców wsi Folwarki Wielkie. A. Mironowicz, dz. cyt., s. 9-15.

¹⁷ Trościanica (obecnie: Trześcianka), wieś w pow. bielskim powstała w XVI w. *Słownik...*, t. XII, s. 504.

¹⁸ Mowa tu o trzeciej żonie Jana Klemensa Branickiego, hetmana Wielkiego Koronnego (1752-1771), Izabeli z Poniatowskich. Po śmierci męża otrzymała ona w dożywocie w 1748 r. starostwo bielskie, mościckie i krośnieńskie. Zmarła w 1801 r. A. Boniecki, dz. cyt., t. II, s. 104.

¹⁹ Puchły, wieś w pow. bielskim, siedziba wójtostwa puchłowskiego, powstałego w XVI w. *Słownik...*, t. IX, s. 226.

²⁰ Wojciech Jaruzelski, podczasy bielski, od 1765 r. wojski podlaski, od 1779 r. stolnik bielski, a od 1788 r. chorąży bielski. Zmarł w 1788 r. A. Boniecki, dz. cyt., t. VII, s. 275.

²¹ Ryboły, wieś w pow. bielskim, siedziba wójtostwa powstałego w XVI w. *Słownik...*, t. X, s. 67.

²² Izabela Branicka, żona Jana Klemensa Branickiego.

mow 284, Mężczyzn zdolnych do spowiedzi 540, Niezdolnych 165, Niewiast zdolnych 467, Niezdolnych 146.

Wieś Kożany²³

Cerkiew pod Tytułem Świętego Jerzego Męczennika, Fundacyi y kollacyi Wielmożnych Im. Panów Leńskich²⁴. Przy tey Cerkwi jest Aktualnym Parochem W. Xiądz Antoni Kowalewski, w Kazusach przytępy. Gruntu ma Funduszowego w jednym obrembie, pultory włóki, na trzy zmiany, i tem czwierc y nadatek do tego Sianożencie, na Rzece Narwie, podostatku. Parafij Wsiow 6, Domow 162, Mężczyzn zdolnych do spowiedzi 328, Niezdolnych 84, Niewiast zdol[nych] 402, Niezdolnych 66.

Miasteczko Suraż²⁵

Cerkiew pod Tytułem Świętych Apostołów Piotra y Pawła w kollacyi ad praesens Wielmożnego Im. Pana Ożarowskiego²⁶, starosty Surażskiego. Przy tey Cerkwi jest Aktualnym Parochem, W.X. Grzegorz Koczewski w Kazusach pomierny. Gruntu Funduszowego ma włók dwie, na trzy zmiany, Legacyina włóka jedna, trzy czwierci na trzy zmiany, Placow legacyinych cztery y pul, kaplica Zawyki zwana do niej²⁷. Włóka jedna nadana. Parafij Wieś 1, Domow 19, Mężczyzn zdolnych do spowiedzi 36, Niezdolnych 9, Niewiast zdolnych 48, Niezdolnych 12.

Wieś Topilec²⁸

Cerkiew pod Tytułem Świętego Mikołaja Biskupa, Fundacyi y kollacyi W.W.X.X. Bazylianów Supraślskich. Przy tey Cerkwi jest Aktualnym Parochem Przew[ielebny] Im.X. Mateusz Bazylewski, Penitencyaryusz²⁹, tegoż Dekanatu, w Kazusach dobrze umięjtny, w Lacinie trochę edukowany. Gruntu ma Funduszowego, pultory włóki na trzy zmiany, morgow trzy y Plac jeden, Parafij Wsiow 6. Domow 182. Mężczyzn zdolnych do spowiedzi 408, Niezdolnych 102, Niewiast zdol[nych] 412, Niezdol[nych] 64.

²³ Kożany, wieś w dobrach suraskich. W XVI w. jej właścicielem był Mikołaj Jundziłowicz. Wieś należała też do Giedrojców z Berezowa, a następnie do Leńskich (Lewickich).

²⁴ Pierwszym właścicielem Kożan z rodu Leńskich (Lewickich) był Maciej, sędzia ziemski bielski (1600-1605). W 1784 r. patronowali cerkwi Leńscy (Lewicy), sędziowie grodzcy brańscy. W opisie cerkwi z 1784 r. czytamy: „Cerkiew unicka w tej wsi Kożany, jest i kapłan obrządku ruskiego przy niej, gdyż Rusi unitów w Złotnikach i Kożanach niemało mieszka i około znajdują się”. Zob. *Opis parafii dekanatu knyżyńskiego z 1784 roku*, opr. W. Wernerowa, [w:] „Studia Podlaskie”, t I, Białystok 1990, s. 148.

²⁵ Suraż, miasteczko nad rz. Narwią, znane w źródłach z początków XIII w. W 1440 r. uzyskuje prawa magdeburskie. W 1771 r., po Piotrze Zalewskim, podkomorzym ziemi nurskiej Suraż przejął Piotr Ożarowski z Alkantary. *Słownik...*, t. XI, s. 593-594.

²⁶ Piotr Ożarowski, starosta suraski, pisarz koronny. *PSB*, t. XIV, s. 673-678.

²⁷ Zawyki (dawniej: Zawoiiki), włość nad Narwią, cerkiew filialna parafii suraskiej, potwierdzona po raz pierwszy w źródłach w 1588 r., *Słownik...*, XIV, s. 503.

²⁸ Topilec (dawniej: Topielec), wieś nad rz. Narwią, nadana w 1506 r. monasterowi supraskiemu przez arcybiskupa smoleńskiego Józefa Sołtana. *Słownik...*, t. XE, s. 391; t. IV, s. 907; t. XI, s. 590.

²⁹ Penitencjariusz, członek Kurii Łask (Curia Gratiae) przygotowujący absolucje i dyspensy wymagające tajności.

Miasto Choroszcz³⁰

Cerkiew pod Tytułem Protekcji Maryi Panny, w Kollacji I.O. Xiężny Branickiej, Hetmanowcy Wielkiej Koronney. Przy tej Cerkwi jest aktualnym Parochem W.X. Tomasz Pawłowski, stateczny, w Kazusach pomierny. Gruntu ma Funduszowego pultory włóki, we trzy zmiany, y morgi gdzie zabudowanie Plebańskie stoi. Sianożenci podostałku. Parafij wsiow 2, Domow 89, Męszczyzn zdolnych do spowiedzi 136, Niezdolnych 31, Niewiast zdolnych 81, Niezdolnych 40.

Wieś Fasty³¹

Cerkiew pod Tytułem Podwyższenia S. Krzyża, Fundacji y kollacji W.W.X.X. Bazyljanow Supraślskich. Przy tej Cerkwi jest Aktualnym Parochem W.X. Onufry Kraśkiewicz, trzeźwy, przykładowy, w Kazusach utumque. Gruntu ma Funduszowego, włók dwie na trzy zmiany y zaścianek zagonow Dzieszienć, z Sianożenciami, zaroślami. Parafij Wsiow 5, Domow 72, Męszczyzn zdolnych do spowiedzi 164, Niezdolnych 41, Niewiast zdolnych do spowiedzi 201, Niezdolnych 29.

Wieś Dojlidy³²

Cerkiew pod Tytułem Narodzenia Panny Maryi, Fundacji starożytny I.O. Radziwillow, w kollacji ad praesens I.O. Xiężny Branickiej Hetmanowcy Koronney. Przy tej Cerkwi jest aktualnym Parochem Przew. Im.X. Bazyli Krassowski, Examinator Dekanatu Podlaskiego, który w Łaciynie y w Kazusach dość przeyrzały. Gruntu ma funduszowego, Obremb, y włók dwie na wsi Dojliwach. Item Filia w Białymstoku, do której to Filii, należy włoka jedna we trzy zmiany. Parafij Wsiow 14. Domow 77, Męszczyzn zdolnych do spowiedzi 121. Niezdolnych 55, Niewiast zdolnych do spowiedzi 110, Niezdolnych 41.

Miasteczko Wasilkow³³

Cerkiew pod Tytułem Świętych Apostołów Piotra y Pawła w kollacji ad praesens W.Im. Pana Jana Kruszcwskiego³⁴, Starosty Wasilkowskiego. Przy tej Cerkwi jest Aktualnym Parochem W.X. Maciey Nietupski, trzeźwy, w Kazusach średni. Gruntu ma Funduszowego włók dwie na trzy zmiany, Placow dziewięć w Mia-

³⁰ Choroszcz w 1437 r. nadano Piotrowi z Gumowa, a po 1470 r. Iwanowi Chodkiewiczowi. Prawa miejskie osada otrzymała od Zygmunta Starego w 1570 r. Parafia prawosławna ufundowana na pocz. XVI w. W 1769 r. wybudowano nową cerkiew fundacji Izabeli Branickiej. *Słownik...*, t. I, s. 632-633.

³¹ Fasty (dawniej: Chwasty), wieś stanowiąca majątek Chodkiewiczów, przekazana na pocz. XVI w. monasterowi supraskiemu. Pierwszą cerkiew w Fastach ufundował Aleksander Chodkiewicz. Zob. *Archieograficzeskij Shornik Dokumentow otnosiaszczichsia k istorii siewiero-zapadnoj Rusi*, Wilno 1870, t. IX, s. 47.

³² Dojlidy, dziś dzielnica Białegostoku. Cerkiew ufundował Grzegorz Chodkiewicz przed 1571 r. W XVIII w. jej opiekunką była Izabela Branicka.

³³ Wasilkow (obecnie: Wasilków), miasteczko lokowane z polecenia Zygmunta Augusta 1 grudnia 1567 r. przez starostę mściborskiego Grzegorza Wołłowicza. Na sejmie w latach 1773-1775 miasto dożywotnio otrzymał starosta Wasilkowski Jan Kruszcwski, chorąży ziemi bielskiej (1762-1788). *Słownik...*, t. XE, s. 129-130.

³⁴ Jan Kruszcwski, cześnik (1744 r.), stolnik (1752 r.) i chorąży bielski (1762 r.). Poseł i marszałek sądów kapturowych ziemi bielskiej, starosta Wasilkowski, elektor Stanisława Augusta. Zmarł po 1790 roku. A. Boniecki, dz. cyt., t. XII, s. 359-360.

steczku, Ogrodow pięć. Kaplica S. Woda zwana, żadney rzeczy niema prócz Festu na Nayświętszą Pannę Bolesną³⁵. Parafij Wsiow 6, Domow 62, Męszczyzn zdolnych do spowiedzi 104, Niezdolnych 31, Nicwiasz zdolnych 109, Niezdolnych 40.

Miasteczko Knyszyn³⁶

Cerkiew pod Tytułem Przemienienia Pańskiego Fundacyi Nayaśniejszych Regnantow, w kollacyi praesens I.W. Czapskiego³⁷, Starosty Knyszyńskiego. Przy tey Cerkwi jest Aktualnym Parochem W.X. Grzegorz Morozowicz zwany, w Kazusach pomierny. Gruntu ma Funduszowego włók trzy na trzy zmiany. Ogród jeden na którym Plebania y Cerkiew stoi. Parafij żadney nie ma.

Miasteczko Boguszew³⁸

Cerkiew pod Tytułem Świętey Proxedy Męczenniczki, w kollacyi ad praesens I.W. Czapskiego³⁹, starosty Knyszyńskiego. Przy tey Cerkwi Aktualnego parocha nie ma, lecz tylko administracya, utrzymuje W.X. Grzegorz Morozowicz, Paroch Cerkwi Knyszyńskiej. Gruntu Funduszowego włóka jedna, we trzy zmiany y morgow dwa, Sianożenci zadosyc z zaroślami. Parafia parafianina żadnego niema, gdyż już od dawnego czasu, wszystkie na obrządek Łaciński porzeczodlili.

Xiądz Bazyli Guttorski
Dzickan Podlaski
Pleban Gołniewski

³⁵ Kaplica Święta Woda, należała do parafii w Wasilkowie. Księga metrykalna rybołow—ska z lat 1751-1767 informuje: „Roku 1756 dnia 2 Juli według Nowego Kalendarza za wyraźnym konsensusem Wielmożnego X. Antonina Młodawskiego Zakonu S.B.W. Opata Potockiego Wikarego i Officiala Generalnego Całej Diecezji Metropolitarnej w dzień Najświętszej Panny Bolesnej Benedyktowałem Kaplice w Mieście Jego Królewskiej Mości Wasilkowie, Na puszczy. Nazwana Święta Woda o pół mile od Miasta. X. Hrymaniewicz, paroch Rybołowski”. Zob. A. Mironowicz, *Księga metrykalna z lat 1751-1767 prawosławnej parafii rybołowskiej jako źródło do badań dziejów parafii i okolic*, [w:] „Roczniki Humanistyczne KUL”, t. XXXIX-XL, z. 7, Lublin 1991-1992, s. 150.

³⁶ Knyszyn, miasto założone przez Mikołaja Radziwiłła, następnie królewskie. W 1568 r. Zygmunt August nadał mu prawa magdeburskie. W 1765 r. starostwo knyszyńskie otrzymał Tomasz Czapski. *Słownik..*, t. IV, s. 199-200.

³⁷ Tomasz Czapski (1711-1784), starosta knyszyński, bratjański, radzyński i goniądz—ki. *PSB*, t. IV, s. 195.

³⁸ Boguszew (obecnie: Bohuszewo), wieś starostwa knyszyńskiego, mylnie podana jako miasto. Parafia prawosławna powstała przed 1574 r. Zob. A. Mironowicz, *Podlaskie ośrodki i organizacje prawosławne w XVI i XVII wieku*, Białystok 1991, s. 267.

³⁹ Tomasz Czapski, starosta knyszyński.